

First Semester Examination : OCTOBER - 2019
Marathi Composite (Second or Third Language) (M)

Time : 2 Hours

Std. X

Max. Marks : 40

कृ ति प त्रि का

भाग 1 : गद्य

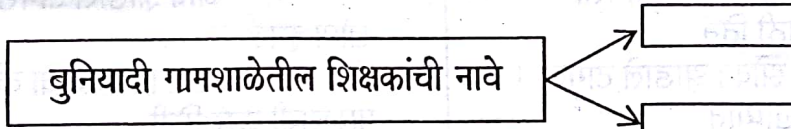
1 : (अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती कराः (06)

वयाच्या नवव्या वर्षी मी या शाळेत गेले. गावातलेच वांदिले गुरुजी मुख्याध्यापक होते. पांढरेशुभ्र धोतर, त्यावर नेहरू शर्ट व डोक्यावर पांढरी टोपी असा त्यांचा पोशाख होता. वडिलांनी माहिती सांगितली. वांदिले गुरुजींनी माहिती लिहिली. अण्ण्याजींचा त्यावर अंगठा घेतला आणि माझी शाळा सुरू झाली. शाळेत नाव घातलं, तरी म्हशी सांभाळायला जावंच लागायचं. सकाळी शाळा भरायच्या वेळी मला घंटा ऐकू येत असे. मला शाळेत जावंसं वाटायचं; पण जाता येत नसे. सकाळी ७ ते १ वाजेपर्यंत व नंतर ३ ते ५.३० पर्यंत अशी दोन वेळा शाळा भरायची. सकाळची शाळा मला सापडत नसे. म्हशी चारायला गेलं, की शाळेजवळ खालच्या बाजूला जो छोटा डोह होता, त्यात म्हशी डुंबत बसत. मग मी तास दोन तास निवांत होत असे, तेव्हा शाळेचा राहिलेला अर्धा वेळ मी पाटीचा फुटका तुकडा आणि फाटकं पुस्तक घेऊन शाळेत जात असे, शाळा भरलेलीच असे. काही मुलं मोठमोठ्याने एक-दोन असे पाढे सुरात म्हणत असायची. तिसरी आणि चौथीला वांदिले गुरुजी शिकवत, तर पहिली-दुसरीला कांबळे गुरुजी शिकवत. चार कोपऱ्यांत चार वर्ग अशी रचना असे.

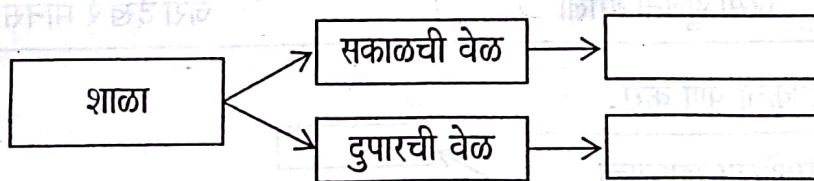
(1) आकृती पूर्ण करा.

(2)

(i)

(ii)

(1)

(2) तुम्हांला आवडणाऱ्या शिक्षकांविषयी दोन ओळीत माहिती लिहा.

(1)

(3) सिंधुताईंना शिकण्याची खूप तळमळ होती, हे पाठाच्या आधोर पटवून द्या.

(2)

(आ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा

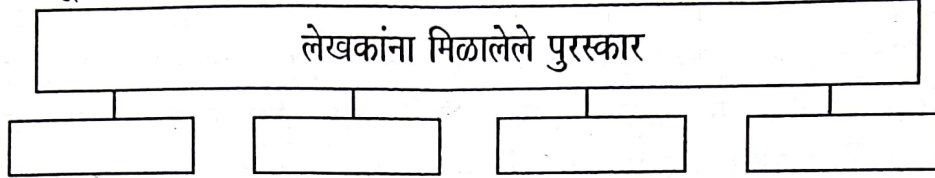
(06)

माझ्या ग्रंथाला राज्यपुरस्कार मिळाला, माझ्या व्याख्यानमाला गाजल्या, आदर्श प्राध्यापक म्हणून माझा गौरव झाला, मला डी. लिट. मिळाली, राष्ट्रीय प्राध्यापक म्हणून माझा सन्मान झाला, 'संतसाहित्यचिंतना' सारख्या माझ्या पुस्तकाला श्रेष्ठ संतसाहित्यविषयक ग्रंथाचा पुरस्कार मिळाला, मला परदेशाची निमंत्रण आली, की त्या बातम्या सांगणारी जी पत्रं नि तारा माझ्या टेबलावर येऊन पडत, ती पाकिटं फोडून या बातम्या मी प्रथम कुणाला सांगत असे? काचेच्या खिडकीतून

माझ्याकडे टक लावून पाहणाऱ्या मकबऱ्याला! मग मकबऱ्याचे मिनार मिस्कीलपणे हसत-डोलत. त्याचा घुमट तरारून येई. माझ्या यशानं त्यालाही तेज चढे. त्याच्या स्नेहशील हृष्टीच्या वर्षावात मी अखंड न्हाऊन निघत असे. माझ्या आयुष्यात या स्नेहाळ क्षणांना फार फार मोलाचं स्थान आहे. हे सारे क्षण मी माझ्या हृदयात खोल खोल जपून ठेवले आहेत, दडवून ठेवले आहेत. मकबऱ्यानं जसं माझं सुख पाहिलं आहे, तसंच दुःखही अनुभवलं आहे.

(1) शब्दजाल पूर्ण करा.

(2)

(2) एका शब्दात उत्तरे लिहा.

(2)

(i) लेखकाचा संतसाहित्यावरील ग्रंथ -

(ii) लेखकाला मिळालेली पदवी -

(3) मकबरा लेखकाच्या सुख-दुःखाच्या क्षणांचा साक्षीदार आहे, हे तुमच्या शब्दांत वर्णन करा. (2)

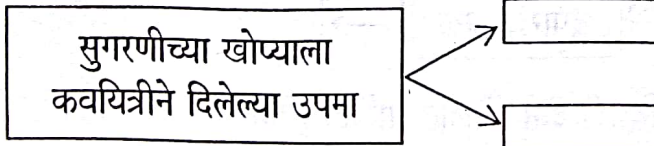
भाग 2 : पद्य

2 : (क) कवितेच्या आधारे दिलेल्या सूचनांनुसार कृती कराः

(04)

अरे खोप्यामधी खोपा सुगरणीचा चांगला देखा पिलासाठी तिनं झोका झाडाले टांगला । पिलं निजले खोप्यात जसा झुलता बंगला	ति चा पिलामधी जीव जीव झाडाले टांगला । खोपा इनला इनला जसा गिलक्याचा कोसा पाखराची कारागिरी जरा देख रे मानसा ।
--	--

(1) खालील आकृती पूर्ण करा.

(2) वरील चार पंक्तीचा सरळ अर्थ लिहा.

(2)

2 : (ख) पुढील पद्यांच्या आधारे दिलेल्या सूचनांनुसार कृती पूर्ण कराः

(04)

पिवळे तांबूस ऊन कोवळे पसरे चौफेर ओढा नेई सोने वाटे वाहुनिया दूर. झाडांनी किति मुकुट घातले डोकिस सोनेरी कुरणावर शेतात पसरला गुलाल चौफेरी!	हिरवे हिरवेगार शेत हे सुंदर साळीचे झोके घेते कसे, चहुकडे हिरवे गालीचे! सोनेरी, मखमली, रुपेरी, पंख कितीकांचे रंग किती वर तन्हेतन्हेचे इंद्रधनुष्याचे!
---	---

(1)

कवीने वर्णन केलेली उन्हाची वैशिष्ट्ये	→	
	→	
	→	

(2)

- (2) दिलेल्या पंक्तीचा सरक अर्थ लिहा.
हिरवे हिरवेगार शेत हे सुंदर साळीचे
झोके घेते कसे, चहुकडे हिरवे गालीचे!

(2)

भाग 3 : भाषाभ्यास

3 : (अ) व्याकरण घटकावर आधारित कृती.

- (1) खालील वाक्यांचा काळ ओळखून लिहा. (2)

(i) दुसरे पेन घेऊन काम सुरू केले.

(ii) मी विद्यापीठ गेटमधून गेलो.

- (2) खालील वाक्यप्रचार व त्यांचे अर्थ यांच्या योग्य जोड्या जुळवा. (2)

वाक्यप्रचार	वाक्यप्रचारचे अर्थ
(1) टक लावून बघणे	(अ) मोठा आवाज होणे
(2) झुलड उडणे	(ब) एकसारखे बघणे
	(क) गर्दी होणे

(आ) शब्दसंपत्तीवर आधारित कृती.

- (1) समानार्थी शब्द लिहा. (1)

(i) ग्रंथ -

(ii) आकाश -

- (2) पुढील शब्दांतील अक्षरापासून दोन अर्थपूर्ण शब्द तयार करा. (1)

वजनदार

- (3) अचूक शब्द ओळखून लिहा. (1)

आनंद , आनन्द , आनंद , आनंदं

- (4) पुढील विरामचिन्हांची नावे लिहा. (1)

विरामचिन्हे	विरामचिन्हांची नावे
?	
!	

भाग ४ : उपयोजित लेखन

४ : (अ) पत्रलेखन -

(04)

वृत्तपत्रातील खालील बातमी वाचा व त्याखालील कृती सोडवा.

दिनांक	‘झाडेलावा ... झाडे जगवा’ निसर्ग ट्रस्ट, मुंबई (प) जागतिक पर्यावरण दिनानिमित्त (शेपांचे मोफत वाटप) संपर्क : निसर्ग ट्रस्ट, गांधी मार्ग, मुंबई (प)
प्रज्ञा	

विद्यार्थी प्रतिनिधी या नात्याने

शाळेत वृक्षारोपण करण्यासाठी शेपांची मागणी
करणारे पत्र लिहा.

अथवा

चांगल्या उपक्रमांबद्दल निसर्ग ट्रस्टचे अभिनंदन
करणारे पत्र लिहा.

(आ) पुढीलपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा.

(04)

(1) गद्य आकलन : पुढील उतारा वाचा व त्याच्या आधारावर चार प्रश्न तयार करा.

खूप दिवसांनी अन्वर आज बागेत खेळायला गेला होता. त्याला त्याचा जिवाभावाचा मित्र इरफान दिसला. त्या दोघांना एकमेकांना पाहून खूप आनंद झाला. त्यांनी एकमेकांबरोबर मनमुराद गप्पा मारल्या. त्यानंतर त्या दोघांनी बॅडमिंटनही खेळले. घरी जाताना अन्वर इरफानला म्हणाला, “मित्रा, आज आपण खूप दिवसांनी भेटलो. मला खूप आनंद झाला आहे. तू नव्हतास तर मला अजिबात करमत नव्हतं.” त्या वर इरफानने त्याचा हात हातात घेतला आणि म्हणाला, “मित्रा, उद्यापासून आपण दररोज बागेत भेटायचं आणि भरपूर खेळायचं.”

अथवा

(2) जाहिरात लेखन :

‘आइस्क्रीम पार्लर’ या विषयावर जाहिरात तयार करा. (50 ते 60 शब्द)

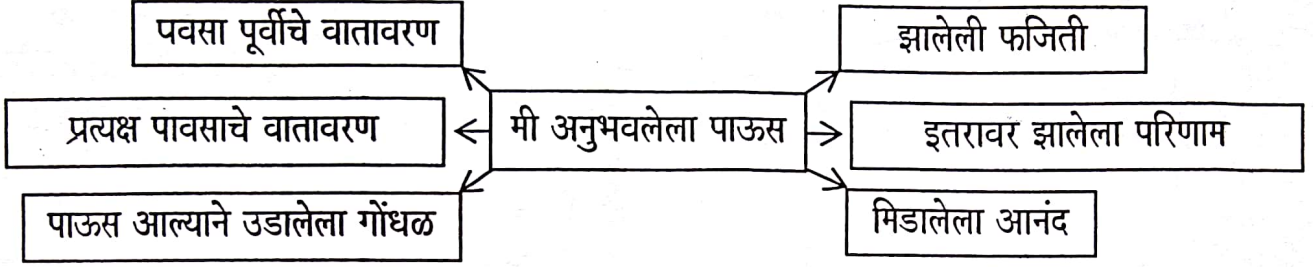
(इ) निबंधलेखन :

(04)

पुढीलपैकी एका विषयावर निबंधलेखन करा :

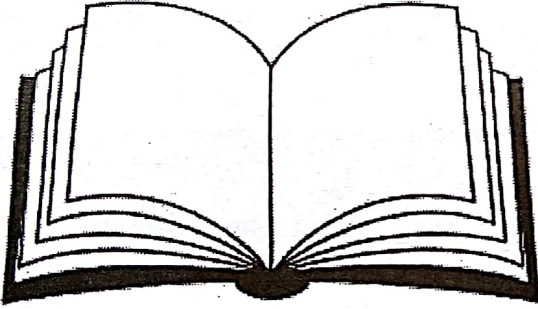
(1) वर्णनात्मक :

पुढील मुद्दयांच्या आधारे निबंध लिहा :

(2) आत्मकथा :

‘पुस्तक’ तुमच्याशी बोलत आहे अशी कल्पना करून तिचे आत्मकथन पुढील मुद्दयांचा उपयोग करून लिहा.

(1) निमिती

(2) आनंद

(3) महत्त्व

(4) दुख

(5) उपयोग

(6) इच्छा, अपेक्षा